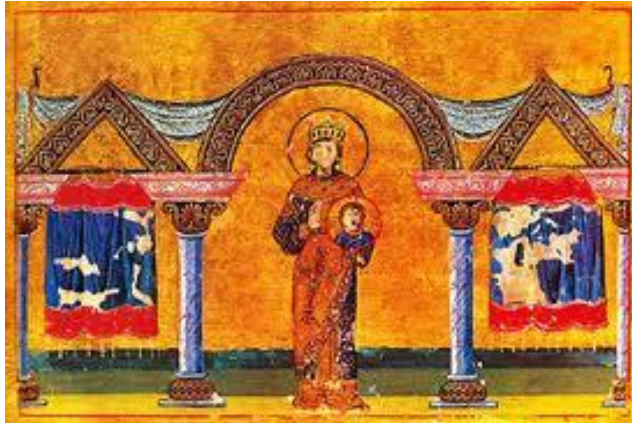

Τρία περιστατικά από τη ζωή της αυτοκράτειρας Θεοδώρας , συζύγου του Θεόφιλου (829-842)

1. Τα γαμήλια «καλλιστεία»

«Από τη στιγμή που η Θεοδώρα και η οικογένειά της από την Παφλαγονία φτάνουν στην πρωτεύουσα μαζί με τις άλλες νεαρές καλλονές, η αυτοκράτειρα Ευφροσύνη τις παρουσιάζει στον θετό της γιο Θεόφιλο και τον καλεί να επιλέξει τη μελλοντική του σύζυγο. Ο Θεόφιλος καλείται να παίξει τον ρόλο του Πάρι. Σώζονται δύο διαφορετικές παραλλαγές του γεγονότος. Στον Βίο της Θεοδώρας ο Θεόφιλος επιθεωρεί όλες τις υποψήφίες και τους μοιράζει από ένα μήλο. Την άλλη μέρα τους ζητάει να του επιστρέψουν τα μήλα και ενώ όλες οι κοπέλες σαστίζουν, η Θεοδώρα είναι η μονή που δεν έχει φάει το δικό της. Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην επίσκεψή της στον Ησαΐα, έναν άγιο άνθρωπο που ζούσε τη ζωή του στυλίτη στην κορυφή ενός πύργου κοντά στη Νικομήδεια. Η Θεοδώρα λέει στον Θεόφιλο πως και εκείνος της είχε προσφέρει ένα μήλο και είχε προφητεύσει την επιτυχία της. Έτσι παρουσιάζει δύο μήλα στον αυτοκράτορα, που (όπως λέει) αντιπροσωπεύουν την παρθενία της και τη γονιμότητά της (την υπόσχεση πως θα του γεννήσει έναν γιο), δύο βασικές προϋποθέσεις για μια αυτοκρατορική νύφη.

Στη δεύτερη παραλλαγή, η συζήτηση του Θεόφιλου με μια άλλη υποψήφια, την Κασσία, είναι το κυρίαρχο στοιχείο της διαδικασίας επιλογής. Όταν ο αυτοκράτορας ανοίγει τη συνομιλία δηλώνοντας πως η γυναίκα είναι η πηγή όλων των κακών -ένας αξιοθρήνητος τρόπος για να κερδίσει κάποιος τη συμπάθεια της μελλοντικής του συζύγου-, η Κασσία του υπενθυμίζει ότι η γυναίκα είναι η πηγή του μεγαλύτερου αγαθού. Ο διάλογος αποτελεί μέρος ενός γνωστού αποσπάσματος όπου αντιπαρατίθενται οι ρόλοι της Εύας και της Παρθένου Μαρίας.... Ο Θεόφιλος, που δεν του αρέσει να του υπενθυμίζουν με τέτοια σπουδή τη λυτρωτική δύναμη των Χριστιανών γυναικών, προχωράει στη δεύτερη

υποψήφια, τη Θεοδώρα, στην οποία προσφέρει το χρυσό μήλο. Δεν αναφέρεται καμία συζήτηση μεταξύ τους, αντίθετα τονίζεται η ομορφιά και των δύο κοριτσιών.»

Τζούντιθ Χέριν, Γυναίκες στην πορφύρα, σελ. 382-383, Αθήνα 2002

2. Η Θεοδώρα και το εμπόριο

«Μα η κυριώτερή της προσπάθεια στράφηκε στην καλή οικονομική διακυβέρνηση της μοναρχίας. Είχε, όπως λένε, κάποια ειδικότητα στα χρηματικά ζητήματα, και ο θρύλος αναφέρει σχετικά ένα αρκετά νόστιμο ανέκδοτο: Κάποια ημέρα, ο αυτοκράτορας Θεόφιλος, έστεκε σ' ένα παράθυρο του παλατιού, όταν είδε να μπαίνει στο λιμάνι του Κεράτιου Κόλπου, ένα μεγάλο και επιβλητικό εμπορικό καράβι. Ρώτησε να μάθει τίνος ήταν αυτό το όμορφο καράβι, και έμαθε πως ανήκε στην αυτοκρατορία. Ύστερα απ' αυτή την απόκριση ο αυτοκράτορας δεν είπε λέξη· μα την άλλη ημέρα, πηγαίνοντας στις Βλαχέρνες, κατέβηκε ως το λιμάνι, και πρόσταξε να ξεφορτώσουν το καράβι και να βάλουν φωτιά σε όλα τα εμπορεύματα. Ύστερα στράφηκε στους ανθρώπους του και τους είπε: «Δε θα το ξέρετε βέβαια πως η γυναίκα μου η αυτοκρατορία με είχε κάνει έμπορο! Ποτέ ως τα σήμερα δεν είχε ξαναειδεί ο κόσμος έναν Ρωμαίο αυτοκράτορα να κάνει τονπραματευτή!»

Charles Diehl, Βυζαντινές μορφές, σελ. 79, Αθήνα 1969

«Ιδιωτικά, η Θεοδώρα φαίνεται ότι συνέχιζε ορισμένες δραστηριότητες τις οποίες δεν ενέκρινε ο άνδρας της. Η πιο παράξενη αφορά το υποτιθέμενο ενδιαφέρον της για το εμπόριο, δραστηριότητα που συνδέεται με την ιστορία που θέλει τον Θεόφιλο να διατάζει το κάψιμο ενός εμπορικού πλοίου μαζί με το φορτίο του όταν πληροφορείται ότι ανήκει στη γυναίκα του. Αν πρόκειται να δώσουμε την παραμικρή πίστη στο συγκεκριμένο επεισόδιο αυτό σημαίνει ότι η Θεοδώρα διατήρησε τα εμπορικά ενδιαφέροντα της οικογένειάς της στην έγγαμη ζωή της και ότι κέρδισε πολλά χρήματα από το εμπόριο. Ο αυτοκράτορας καταδίκασε

αυτή τη δραστηριότητα ως ασυμβίβαστη με την αυτοκρατορική ιδιότητα. Είναι όμως πιο πιθανό η ιστορία να επινοήθηκε για να αποδείξει την έλλειψη κρίσης του Θεόφιλου. Πάντως δεν παύει να είναι ένα παράξενο γεγονός, αφού αφήνεται να εννοηθεί ότι η εμπορική ναυτιλία δεν είχε ακόμη εδραιωθεί σε σημείο ώστε ο αυτοκράτορας να κάνει τα στραβά μάτια για τα βαρυφορτωμένα φορηγά πλοία που διέπλεαν τον Βόσπορο. Αν ωστόσο το συγκεκριμένο επεισόδιο αφορούσε το εμπόριο ανάμεσα στη Μαύρη Θάλασσα και στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο, το γεγονός θα έπρεπε να σταθεί αφορμή για πανηγυρισμούς, αφού η αναγέννηση του εμπορίου σηματοδοτούσε μια θετική εξέλιξη για την αυτοκρατορία του Θεόφιλου. Τα νομίσματα της βασιλείας του κυκλοφορούσαν πολύ πιο εκτεταμένα από τα νομίσματα προηγούμενων αυτοκρατόρων, γεγονός που υποδηλώνει διευρυμένες επαφές ανάμεσα στις επαρχίες και στην πρωτεύουσα.»

Τζούντιθ Χέριν, Γυναίκες στην πορφύρα, σελ. 387-388, Αθήνα 2002

3. Η Θεοδώρα και οι εικόνες

«Η Θεοδώρα φρόντιζε να κρύβει προσεκτικά κάτω απ' τα φορέματά της τις άγιες εικόνες που κρατούσε επίμονα πάντα επάνω της, φρόντιζε να παίρνει χίλιες προφυλάξεις για να κρύβει απ' τα αδιάκριτα μάτια, μέσα στα σεντούκια των δωματίων της, τα προγραμμαμένα εικονίσματα και αρκετές φορές με αληθινό κίνδυνο, και με απίστευτη σύνεση και μυστικότητα, είχε εκπληρώσει τα θρησκευτικά της καθήκοντα.

Κάποια ημέρα ο γελωτοποιός του αυτοκράτορα, ένας νάνος που διασκέδαζε όλο το παλάτι με τα πονηρά του πειράγματα, την πρόλαβε έξαφνα σε μια τέτοια στιγμή προσευχής. Περιέργος όπως ήταν, ζήτησε να

ιδεί τα αντικείμενα που απορροφούσαν σε τέτοιο σημείο την προσοχή της αυτοκράτειρας.

Η Θεοδώρα του είπε:

-Είναι οι κούκλες μου (νινία), είναι όμορφες και τις αγαπώ πολύ.

Ο νάνος έτρεξε να διηγηθεί στον αυτοκράτορα, την ιστορία για τις όμορφες κούκλες που είχε η βασίλισσα κάτω απ' το προσκέφαλό της. Ο Θεόφιλος δε δυσκολεύτηκε καθόλου να καταλάβει τι ακριβώς είχε συμβεί, και έξαλλος από θυμό, βλέποντας να καταφρονούν τις διαταγές του και μέσα στο ίδιο του το παλάτι ακόμα, έτρεξε στο γυναικωνίτη, και άρχισε να κάνει στην αυτοκράτειρα μια βίαη σκηνή.

Μα η Θεοδώρα ήταν γυναίκα, και κατάφερε να βρει μια δικαιολογία.

«Δεν πρόκειται καθόλου γι' αυτό που φαντάζεσαι, είπε στον άνδρα της. Απλούστατα, κοιταζόμουν στον καθρέφτη μαζί με τις γυναίκες μου, και τις δικές μας εικόνες είδε στο κρύσταλλο ο νάνος σου, αυτές νόμισε για εικονίσματα, και ήλθε να το πει σαν ανόητος που είναι».

Ο Θεόφιλος ησύχασε, ή προσποιήθηκε πως πίστεψε. Μα η Θεοδώρα βρήκε τρόπο να τιωρήσει τον αδιάκριτο. Λίγες ημέρες μετά, για μια ασήμαντη αφορμή, πρόσταξε να μαστιγώσουν αυστηρά το νάνο, και ύστερα του σύστησε να μη ξαναμιλήσει πια στο μέλλον για τις κούκλες του γυναικωνίτη. Και όταν ο αυτοκράτορας, ξαναγύριζε κάποτε σ' αυτό το περιστατικό και ρωτούσε σχετικά τον γελωτοποιό, αυτός έβαζε το ένα του χέρι στο στόμα και το άλλο στο σημείο του κορμιού του, που είχε ραβδιστεί, και έλεγε γρήγορα - γρήγορα:

«Όχι, όχι, Κύριε, ας μη ξαναμιλήσουμε πια για τις κούκλες (νινία)».

Charles Diehl, Βυζαντινές μορφές, σελ. 73-74, Αθήνα 1969

